

ПРАВОМОЩИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И РОЛЯТА НА ДОГОВОРА ОТ ЛИСАБОН

*Радка Дражева, F46024
МП „Европейско управление”*

На 18 май с група студенти и преподаватели от Нов български университет посетихме Европейския парламент в Брюксел. Имахме възможност да се запознаем в детайли с историята и развитието на парламента и мястото му в политическата система на Европейския съюз. Представителите на ЕП разясниха структурата на парламента, функциите му при създаване и оформяне на законодателство, както и ролята му на пряко избираема институция, представляваща интересите на гражданите на страните-членки. Специално внимание беше обърнато на настоящата кампания, която ЕП води за увеличаване на избирателната активност - използването на популярни социални мрежи, интернет портали и музикални телевизии. Разбира се, не беше подминат и дебата за Договора от Лисабон като фактор за по-нататъшната интеграция в Съюза.

Европейският парламент е една от най-старите институции в Европейския съюз. Това е същевременно институцията, претърпяла най-големи промени по отношение на структурата и правомощията си. Парламентът се създава през 1952г. с подписването на договора за създаване на Европейска общност за въглища и стомана и последвалите го договори за Европейска икономическа общност и Европейска общност за атомна енергия. По това време институцията е позната като Асамблея на ЕОВС и съществува под това име до 1962г. Първоначално Асамблеята има доста ограничени правомощия в сравнение с Върховния орган, Съвета и Съда. Действа най-вече като консултативен орган – има надзорна власт, може да отправя запитвания към Върховния орган (предшественик на Комисията) и да дава мнението си по провежданите политики, с което останалите институции обаче не са длъжни да се съобразят. Най – важната функция на Асамблеята е свързана с възможността да се бламира Върховния орган. Състои се от 78 члена, които обаче не са излъчвани на общоевропейски избори, а са депутати от националните парламенти и изпълняват едновременно и двете длъжности. Това продължава до 1979г. – тогава се провеждат първите избори за Европейски парламент, на които биват избрани 410 депутати от деветте страни-членки. Поради тези причини при създаването си ЕП се различава съществено от съвременните парламенти и не може да играе особена роля в развитието на Общността.

Първото съществено разширяване на правомощията на ЕП става при подписването на Единния европейски акт през 1986г. Въвежда се процедура на сътрудничество със Съвета при вземане на решения по въпроси, касаещи най-вече създаването и функционирането на общия пазар. За първи път Парламентът може реално да участва в законодателната дейност на Общността – отлагайки, променяйки или отхвърляйки законодателни актове.

С договора от Маастрихт ЕП получава нови правомощия – въвежда се процедура за съвместно вземане на решение, която се прилага за около една четвърт от законите.

Процедурата за съвместно вземане на решение се превръща в една от най-важните функции на Европейския парламент. Договорът за създаване на Европейски съюз също така позволява на Парламента да поиска от Комисията да внесе предложения за разглеждане на въпроси. Парламентът може да назначава омбудсман, който е компетентен да получава жалби от гражданите на Съюза. В правомощията му бива включена и възможността да съставя временни анкетни комисии, които разследват нарушения при прилагане на правото на Европейския съюз. Следващите два договора – от Амстердам и Ница допълнително разширяват сферата от въпроси, по които се прилага процедурата по съвместно вземане на решение.

Договор от Лисабон

Договорът от Лисабон е една от най-важните стъпки за по-нататъшната интеграция на Европейския съюз. Неговото влизане в сила би довело до редица важни промени в структурата и политиките на Съюза, които дават възможност да поддържа по-тясна връзка с гражданите, да бъде по-ефективен и демократичен в работата си и да бъде решаващ фактор в международните отношения.

Едни от най-важните реформи вследствие на Лисабонския договор следва да се направят именно в Европейския парламент. На първо място договорът отново подчертава, че на европейско равнище гражданите са представлявани пряко от ЕП. Като единствена изборна институция на наднационално равнище, парламентът чрез политическите партии дава възможност гражданите да избират политиката, която да се води в Европа, да дадат своята оценка за досегашната работа на Съюза и да дадат отговор на въпроса за повече или по-малко интеграция. Така парламентът и партийните групи в него помагат за формирането на едно наднационално, европейско политическо съзнание у гражданите на ЕС.

За да изиграе Европейският парламент пълноценно ролята си на изразител на волята на гражданите, са предвидени редица изменения.

Една от новите функции на парламента ще бъде да избира председателя на Комисията по предложение на Европейския съвет като тук ще се взимат предвид резултатите от изборите за ЕП.

Европейския парламент ще има и правомощията да дава мнението си по всички международни споразумения, отнасящи се до въпроси, които се приемат с процедура за съвместно вземане на решение. По-голямата обвързаност на парламента с международните отношения би дала допълнителен тласък за издигане ролята на Европейския съюз на световната сцена.

Договорът от Лисабон поставя ЕП на равна основа със Съвета и по отношение на приемането на бюджета на ЕС – той вече ще се приема заедно от двете институции в неговата цялост. В момента парламентът може само да предлага изменения в „задължителните“ разходи – главно за селско стопанство; решения взима в частта на незадължителните разходи и може да отхвърли бюджета в неговата цялост.

Най-важната промяна, свързана с парламента, обаче е въвеждането на процедурата за съвместно вземане на решение като обикновена законодателна процедура. Тази промяна идва естествено след договорите от Амстердам и Ница, където сферите на прилагане на

тази процедура постепенно се увеличават. След Лисабонския договор парламентът ще има равни законодателни правомощия със Съвета на ЕС в над четиридесет нови области, от които си струва да се споменат Обща селскостопанска политика, търговска политика и вътрешен ред и сигурност. Европейския парламент ще има правомощия да взема решения в почти всички области на дейност на ЕС. Тази промяна подчертава важността на Европейския парламент и е пътя към решаването на един от важните проблеми в Съюза – недоверието на гражданите на страните-членки, което до голяма степен е породено от липсата на достатъчно информация за дейностите на парламента. Най – важната роля тук се изиграва от националните политически партии, защото те са формациите, които стоят най – близко до гражданите на Европа. На първо място, промените, които предвижда Лисабонския договор, биха повишили интереса на националните партии към засилено участие в ЕП. Вероятно е да настъпят промени в предизборните кампании - националните политически формации биха влагали повече сили и средства с цел допълнително популяризиране на тези избори и значимо увеличаване на избирателната активност. Ще се променят самите дебати и послания – факт е, че в редица страни изборите за Европейски парламент често се използват за дебати по национални проблеми и дискусиите за бъдещето на Европа биват подминавани. Увеличаването на правомощията на Европейския парламент ще накара тези партии да се занимават по-задълбочено с наднационалните политики и да привличат избиратели в името на една или друга политическа линия. Всичко това ще рефлектира и върху самите граждани. Те ще имат достъп до повече информация и това неминуемо ще доведе до по-голяма ангажираност спрямо провежданите политики и стремеж за влияние върху вземането на решения. Тяхното участие се увеличава и благодарение на правото на инициатива, което договора дава – поне с един милион подписа гражданите на определен брой държави ще могат да изискат да се разгледа даден проект за закон. Всички тези промени ще дадат и възможност за още по-тясно сътрудничество между Европейския и националните парламенти.

За своята над 50 годишна история Европейският парламент претърпява редица реформи и се разширява от 78 члена през 1952г. до 785 – в момента. Преди 30 години се провеждат първите преки избори за членове на парламента. Гласуват гражданите на девет държави членки на тогавашната Европейска Икономическа общност. На Европейските избори тази година, 4-7 юни, ще участват гражданите на 27 държави членки на ЕС, с население близо 500 милиона души. Това прави Европейския парламент институцията с най-висока степен на легитимност в Европейския съюз. Нека не забравяме, че парламентът е и институцията, където в най-голяма степен се сблъскват различни политически идеи, пречупени през културното и езиково многообразие в Европейския съюз. Той играе ролята на „глас” на европейците в една сложна среда, която включва и националните парламенти. Лисабонският договор от своя страна дава на Европейския парламент признанието, което му е липсвало през последните десетилетия и дава възможност ЕП да стане за Съюза толкова важен, колкото е националният парламент за всяка една страна-членка. А това е от изключително значение за бъдещето на Европейския съюз, защото едно от изискванията за успешна политическа интеграция е демократичното политическо представителство, което парламента предоставя.